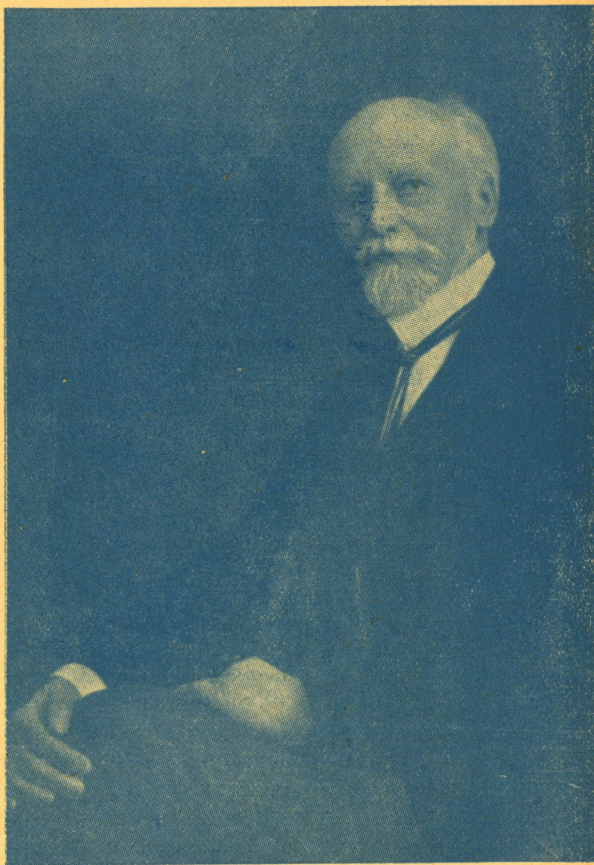

Ujút

Irodalmi és kritikai szemle.

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

Prof. Ludwig Quiddé,
1927-ben a béke-Nóbeldíjat kapta.

1936.

Március.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A davosi merénylet

Az egész világ, felekezetre való tekintet nélkül, szinte visszafojtott lélegzettel lesi a davosi merénylet nyomozásának eredményeit.

Németország nem riad vissza semmi áldozattól, s mindent elkövet, hogy a svájci sajtót a maga számára influálja. Ez a sajtókampány némi sikert is ért el, ami megnehezíti a nyomozást.

Az eddigi nyomozás eredménye már is kétségtelenül megállapította, hogy *a merényletnek nem volt segítőtársa vagy felbujtója.*

Maga a merénylet lefolyása is csak most tisztázódott.

Midőn a lövések eldördültek *Gustloff* felesége a rémülettől megdermedt. A lövések zajára a szomszédok rohantak a lakásba. A nagy zúr-zavarban olyan volt a fejtelenség, hogy a padlozaton fekvő emberrel senki sem törődött.

Csak egyik szomszédnő nyerte vissza lélekjelenetét, lakásába sietett, onnan párnát hozott és azt *Gustloff* feje alá helyezte.

Egészen különös véletlen, hogy ez a segítséget nyújtó asszony — *zsidónő.*

Keresztény tudósok a zsidóüldözések ellen

Charles Richet, a kiváló történész és bölcseész:

„A zsidóüldözés tömegdelirium, amelyről csak felháborodással és undorral beszélhetek. Nem vagyok zsidó, de állítom, hogy minden zsidó büszke lehet származására és azokra a világregelációban is kimagasló lángelmékre, akik a tudomány, politika, irodalom és művészet terén az emberiség előrehaladását szolgálták és szolgálják. A sok közül csak néhányat említek fel: *Spinoza, Disraeli, Mendelssohn, Halévy, Ehrlich, Einstein* stb. stb. Nem hiszem, hogy volna a mai Németországban egyetlen komoly tudós, aki nem ismerné el, hogy az „árja” fogalom

csak nyelvészeti fogalom! . . . Még csak elgondolni is szörnyűség, hogy egy tévesen értelmezett szó miatt egy egész közösséget ártatlanul üldöznek és kiznák! . . .

*

A. Lechard világhírű tanár szerint a német zsidóüldözés bűn és hiba, tisztára politikai aktus, amelyhez a tudománynak köze nem lehet.

*

A világhírű holland egyetemi tanár dr. W. A. Beuger azt írja: Németország zsidógyűlöletével Krisztust újra keresztrefeszíti. . . A gyáva üldözők maguk is tudják, hogy hazudnak. . . ”

*

Ugyancsak egyik holland egyetemi tanár dr. G. W. Kernkamp jelentette ki a német zsidóüldözésekkel kapcsolatban: *Förtelem és szegény, hogy ilyesmi Európába szívében megtörténhetik . . .*

*

Egyik holland előkelő napilapban dr. C. W. de Vries egyetemi tanár a többi között a következőkben fejezi be cikkét:

„Szegény üldözött német zsidó, éhes és ártatlan zsidó gyermek, tehetetlen aggastyán, akit ma minden ok nélkül bántanak, meggyaláznak — szegelynünk kellene magunkat, ha e barbarizmus ellen nem tiltakoznánk . . .

~~~~~

Egyik bécsi banküzlet fiókjába egy náci-érzelmű igazgatót rendelnek ki, hogy a szükséghez képest néhány tisztviselőt építsen le.

A tisztviselők között négy zsidó van, közülök kettő gyorsan ki kereszteselkedik.

A rettegett igazgató átvizsgálja a személyzeti listát és rövid úton, elbocsájtja a két zsidót és a két kereszteselkedett tisztviselőt.

— Kérem szépen — indokol az igazgató — nem vádolhatnak azal, hogy elfogultan eszközöltem a leépítést. *Elbocsájtottam 50% zsidó és 50% keresztény hivatalnokot . . .*

Prof. Ludvig Quiddé nyilatkozik az Uj Útnak

A világhelyzet forrongó... Sok minden lóg a levegőben! Ugyszólván nincs állam, ahol az antiszemita heccek kisebb, nagyobb hullámokat ne vertek volna... én mégis arra határoztam magamat, hogy erről a témáról beszéljek vele.

Ujságíró kollégáim hozzám, mint államférfihoz fordultak, — én az *emberhez* intéztem kérdéseimet, előrebocsátotta azt, hogy a jelenlegi világ- és államproblémák közt alacsonyrendű szerepet visz a zsidó kérdés.

Régi szokásom szerint írásban adtam át neki kérdéseimet. (Igy t. i. sokkal közlékenyebbek a nagy emberek.)

Hozzá intézett kérdéseimet ide másolom:

1. Milyen állást foglal el a zsidó kérdésben?

2. Nem gondolja-e, hogy a világ-békét a zsidók hátráltatják

3. Hisz-e abban, hogy a zsidó tőke érdekből úszítja a háborús hanyagulatot?

4. Van-e a most jelentkezett nacionalizmusnak országfelforgató hatása?

5. Tud-e módot arra, hogy az antiszemitizmus ellen harcolhassunk?

6. Volt-e szó erről baráti körében?

7. Mi a véleménye a menekülők kérdésének megoldásáról?

8. Gondolja-e, hogy lesz még egy világháború?

— Szerkesztő úr — szólt mosolyogva, midőn a papírt kezébe vette — ön a világtörténelem legújabb korú enciklopédiájának egyik kötetét akarja kifagztatni belőlem, de nem baj, valahogy majd megbírközünk

— ... Ötvenöt esztendeje, hogy mint göttingai tanuló, az antisze-

mitizmus ellen megkezdtem a harcot... Nemcsak szóval, de röpiratokkal is, mely két kiadásban jelent meg... Utóbb, egy újabb antiszemita hullám megjelenésekor jobbnak láttam, hogy a támadó szellemből a békéltető ideákra térjek át.

— ... Már ekkor is hallottam a felmerült mende-mondákat arról, hogy a világ életét és békességét a zsidók háborítják... Nevettem a dolgon, mert minden ország zsidóságát ismertem és hangsúlyozottan jelentem ki, hogy éppen a maga szülőföldjén a zsidó duplán nacionalista, mert meggyőződtem arról, hogy a magyar zsidó nemcsak hűséges zsidó, de fanatikusan magyar hazafi is!...

— Higyje el, a magyar zsidó magyar volt még Hitler úr szellemében is!

— ... Azt, hogy a tőke a háborúban, nem a békés életben találja-e meg jobban a számítását, — nem tudom. Azonban a maguk viszonyait ismerve, nyugodtan állíthatom, hogy — ha például Amerikában érdeke lenne is a zsidó tőkének háborús gondolatokat szítani a haszon miatt, — önöket, magyar zsidókat, kik főképp a béke lateinerei és földművelők, — ez a vád messzire elkerüli!

— ... Nacionalizmus? — szólt miután rápillantott a papírra, amelyen kérdéseim voltak... — Hát, ez aztán igazán nem fogja még azokban az országokban sem kimenteni a békét, ahol alig van zsidó! Nacionalizmus mindig valaki ellen irányul!... Szerintem békeség és boldogság a demokrata országokban terem!

— Innen indul ki feleletem következő kérdésére.

— Ha én zsidó lennék, még ak-

kor sem mérném más mértékkel a zsidót, mint Müller vagy Schulze... árja urakat! ... A keresztény egyházak tettek a zsidók érdekében, de ki kell jelentenem, hogy a protestánsok messze elmaradtak a katolikusok mögött!

— Érti, mit jelent ez? Az üldözött katolikusok fegyvert fogtak a zsidók érdekében!...

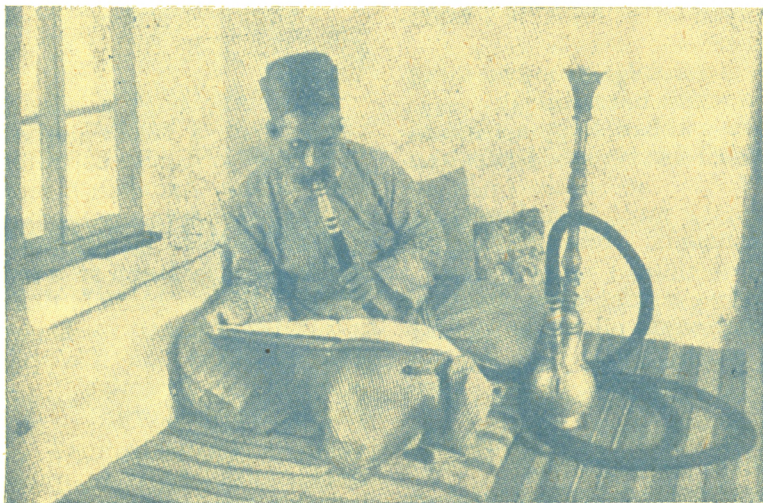
— Zsidó barátaim állásfoglalását nem ismerem. Egyedül Einsteinnel állapotunk meg conclusióképpen abban, hogy ha egy 10.000 lelkes közösségben a 10 százalék, tehát 1000 zsidó választó pártot alapít, ez az 100 meg is fogja tenni kötelességét! S higgye el szerkesztő úr, midőn a demokratikus békéért harcoltam haszon és dicsőség reménye nélkül, sokkal több zsidó állt a pártomon, mint egyéb!

— A kivándorlás, — melynek kérdését felvetette — nem oldja meg a munkanélküliség kérdését... A munkátlan ugyan oda megy, ahol munkaalkalmat remél, — de hát ezzel magával még nem nyert elhelyezkedést!

— Nézetem szerint a népszövetség feladata volna az, hogy tőkét teremtsen — mondjuk 200.000 embernek Délamerikába történő elhelyezésére! ... Ott ugyanis megvan a lehetősége annak, hogy a bevándorlók ne csökkentsék a bennszülöttek munkalehetőségeit!

— ... Uj világháború? ... Hát szerkesztő úr, erre én nem gondolok ... Az az állam azonban, amely bármi célból ilyesmire törekszik, — mondom — egész Európa létét ássa alá!

Berkovits Zoltán.

Abessín zsidó.

...

LAPZÁRTAKOR:

Óbudai Freudiger Lipótné, az Oth. Hitközség díszelnökének felesége hosszas szenvedés után elhunyt. Igazi zsidó nagyaszonny hagyott el bennünket, aki igen sok jót tett és akire még nagy szük-

sége lett volna a szenvedő és üldözött zsidóságnak.

Boruch dájon emesz! ...

*

II. György király február 25-én megjelent a janinai zsinagógában és áhítattal részt vett az istentiszteleten.

II. Károly román király.

Flandin francia külügyminiszter dezsönét adott **II. Károly király** tiszteletére párisi tartózkodása alkalmával.

Beszélgetés során többek között szóba került a zsidókérdés is.

II. Károly király a következő kijelentést tette:

Zsidó alattvalóim egyenjogúsága nálunk alkotmányban biztosítva van és ezen semminemű változtatást nem engedek meg. A zsidó kérdést állandóan jóindulatú figyelemmel kísérem.

Egyik német város ujonnan ki-nevezett polgármesterének szűksége van egy származási okmányra és utasítja tisztviselőjét, hogy ezt sürgősen szerezze meg.

Néhány nap mulva halotthalványan és remegő hangon jelenti a tisztviselő:

— Polgármester úr alázatosan, de egyben mély szomorúsággal kell jelentenem, hogy az Ön nagyatyja

— Az Isten szerelmére — vágott

közbe a polgármester — ne rémítsen meg! . . . Mi az? . . .

— Az Ön nagyatyját — felel szemlesütve és halkán a tisztviselő — negyven évvel ezelőtt rablógyilkosságért felakasztották . . .

A polgármester megkönnyebbülten lélegzik fel.

— Hála a Mindenhatónak! . . . És köszönöm, hogy megnyugtatt . . . *Már azt hittem, hogy nagyatyám zsidó volt . . .*

Straka Antal

Straka Antal, a budapesti csehszlovák követség sajtófőnökét 11 évi itteni működése után, Prágába helyezték át.

A népszerű sajtóattasé, ha szem előtt is tartotta országának érdekeit mégis olyan kiegyenlítő politikát folytatott, amely a magyar irodamat is szolgálta.

A magyar és csehszlovák irodalmi körökben nagy érdemeket szerzett, különösképpen azért, hogy igen sok értékes magyar művet fordított le és ugyancsak avatott kézzel csehszlovák munkát ültetett át magyar nyelvre.

Az elmúlt vasárnap nívós hangverseny keretében búcsúztatta az itteni *csehszlovák kolónia* a távozó sajtófőnököt.

A műsoron legnagyobb részben azok a *magyar* művek szerepeltek, amelyet *Straka Antal* fordított csehszlovák nyelvre.

A hangverseny befejeztével a *kolónia* vezetősége gyönyörű emléklapot és egy róla készített művészi bronzplakettet nyújtott át Strakának.

Straka Antal könnyekig meghatva mondott búcsút a magyar újságíróknak, íróknak és művészeknek.

Uj Messiások

Régi foliánsok,
elsárgult pergamennek,
az ujjáéledés betűkben
csak meddő sírás.
Nem álmodhatunk tovább,
hogy jön egy: **Messiás**,
egy, Dávid harsonás . . .
Nem!
Nem várhatunk tovább !
Itt vagyunk mi
a galuth tiszta magja.
Mi legyünk az uj **Messiások**,
ha mindenki így akarja! . . .
Nem jövünk harsonás igékkel,
túlvilági, elkopott mesékkel.
Az uj **Messiások** harsonáitól
nem remegnek meg
Jericho falai,
de megremegnek az ellenségek,
a távoli hegyek,
völgyek, bércek.
Törve utat maguknak
utat! utat!
Az új arcú nemzedéknek!
Hiába ellenünk a harc és átok
mennek — mennék
és nem riadnak meg
az új arcú, zsidó **Messiások**! . .

Federer S. Sándor, (Sala) *

* Az Uj Ut munkatársa, aki végtelen fájdalomkra virágzó ifjúkorában meghalt, post homus verse.

**Kávét, tea
izlés dolga!**

KESZLER

kávé- és teája a jó izlés fokmérője!

VI. Teréz-körút 56.

TELEFON: 22-2-08

G. Tatarescu,

Gh. *Tatarescu* miniszterelnök egyik megye bizottsági gyűlésen történt felszólalása keretében a zsidóságot közel érintő kérdésben a következő kijelentést tette:

„... Azzal vádolnak, hogy a szélsőséges pártokkal szemben *passzív* viselkedem, sőt leplezetten támogatom a kilengéseket.

Ez a vád annyira abszurd, hogy méltóságomon alulinak tartom annak megcáfolását.

Már nem egy ízben jelentettem ki és *újból hangsúlyozottan állítom*, hogy a szélsőséges irányú pártokai kormányomnak *semmi közössége nincs és semmi nemű kapcsolatokot nem tart fenn*.

E szélsőséges pártok, hasonlóképpen a náciizmus doktrínái a fajgyűlöleten alapulnak, *s így ezeket az országra nézve kárhozatosnak és egyenesen államveszélyesnek tartom*.

Az országnak nyugalomra és békére van szüksége és ezért *elítélek minden olyan törekvést, amely különösen a belső békét veszélyezteti*.

Nem fenyegető karokkal és gyűlölettel, hanem csak egyetértéssel és szeretettel lehet problémákat megoldani.

*

Németországban csak a külföldi zsidót respektálják.

A gestapo-ember Berlin utcáján ráförmed egy karaszterikusan zsidó külsejű férfire:

— Móric! . . . Igazold magad!

— Móric?! . . . Stimt! . . . Így hívnak — de maga nevetni fog . . . és fölényes mosollyal átnyújtja igazolványát: Móric *Ausländer*, dívatárukereskedő . . .

Az igazgató szalutál.

Az összesereglett tömeg undorral szétoszlik.

*

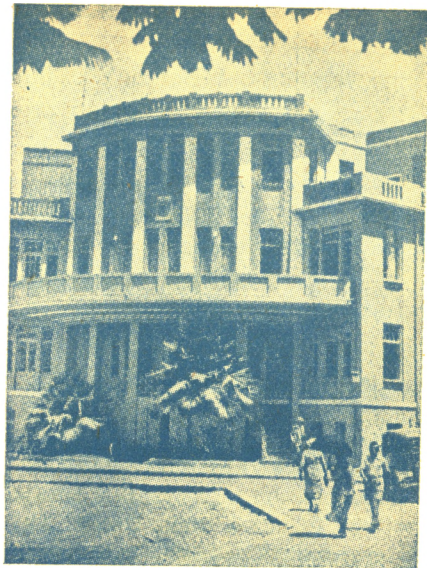
A braunschweigi törvényszék 6 hónapi szigorított fogházra ítélte Georg Althaus, evangélikus lelkészt, mert egyik szónoklatát eképen fejezte be: . . . **Ne vegyetek részt a zsidók üldözésében!** . . . **Isten óvja Izrael sokat szenvedő népét!**

J. Dragu,

a román kir. külügyminisztérium sajtófőnöke, Filotti utóda. Igazi úr. Az újságírók és írók megértő barátja. A román társadalmi és politikai közélet kimagasló egyénisége.

***

Tel-Aviv városháza

Romániai zsidóság

Szerkeszti:

Balkányi Kohn Jicchák

Románia külügyminisztere, **Titulescu** párisi tartózkodása alkalmával zsidó küldöttséget fogadott. A delegációt **Paul Reynaud** francia képviselő, a közép-európai zsidóság jogvédő bizottságának elnöke és **George Leven** vezették.

Az összejövetel több mint egy órát tartott. Megvitatták a keleteurópai és a romániai zsidóság helyzetét.

A román külügyminiszter kijelentette, hogy országa továbbra is a demokrácia útján halad s a zsidó kisebbség a legteljesebb jogegyenlőséget élvez.

Tizenöt esztendeje annak, hogy az erdélyi mizráchisták szervesen bekapcsolódtak az erdélyi cionista mozgalomba.

Amíg Clujon volt az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség központja, mindenkor megtalálták az illetékesek azt az alapot, amelyen tovább tudtak dolgozni a Mizráchival, amelynek keretében Erdély nagy zsidó tömegei vannak megszervezve.

A timisoarai vezetőség, képzelt ereje tudatában annyira elmergesítette a Miz-

ráchival fennállott viszonyt, hogy az együttműködés teljesen lehetetlenné vált. A szövetség azt az ígérését, hogy minden hivatalos állásnál be fogja tartani a paritást, azt a gyakorlatban mindig elgáncsolta.

A Cionista Világszervezet jeruzsálemi exekutívája **Ráth Efráimot**, a Mizráchi évtizedes kiváló harcosát delegálta Romániába a sekel-akció levezetésére. A timisoarai vezetőség azonban minden skrupulus nélkül azt írta a jeruzsálemi központnak, hogy **Ráth „pártember”** s ennél fogva nem alkalmas a sekel-akció lebonyolítására.

Ezt nem tűrhette tovább a Mizráchi erdélyi központja. Kimondotta, hogy az esztendőök óta tartó intrikákat úgy szünteti meg, hogy kiválik az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetségből.

A mult napokban a nagyszebeni zsidóság nagyszámú közönség jelenlétében felavatta a „Zsidó Olvasókör”-t, amely központja lesz a város zsidó szellemi életének és minden zsidó megmozdulásnak.

Fuchs Benjamin, oradeai főrabbi tragikus halála.

Dr. Ehrmann agudista vezér tiszteletére rendezett meetingen, megnyitó beszéde közben össze esett és meghalt **Fuchs Benjamin**, az oradeai ortodoxia főrabija. Évtizedek óta nem temettek Erdélyben ilyen hatalmas méretek között rabbit.

A temetés két óraker vette kezdetét. A gyászházból az ortodox nagytemplomba vitték a főrabbi koporsóját, amelyet abból az asztalból, amelynél tanult és dolgozott és abból a szöszékből, amelyből a Tant hirdette, ácsolták össze. A koporsót a templom előtt átadták az előljárárság tagjainak, akik a Frigyszekrényig vitték. Ezután a rabbik hétszer járták körül a templomot a koporsóval, majd a templom udvarára vitték.

A késő délutáni órákban indult el az ezrekre menő gyászmenet a temetőbe, ahol örök nyugalomba helyezték **Fuchs Benjámin** főrabbi földi maradványait.

A főrabbi halála mély gyászba borította Oradea zsidóságát.

dr. Kriszháber Adolf

A Budai Izr. Hitközség közgyűlése

A Budai Hitközség március 25-én tartotta meg rendes évvárá közgyűlését, amelyen teljes számban jelentek meg a tagok.

Dr. Kriszháber Adolf, a hitközség elnökének objektív beszámolóját általános helyeslés kísérte és valósággal orkánszerű taps zúgott fel midőn az ősz, 75 éves elnök igaz meggyőződéstől hevítve kijelentette:

— Tíz éve állok a hitközség élén, s ha a Mindenható kegyelme megengedi, hogy ezt a tisztséget életem végéig betölthetem, a *Budai Hitközségnek több mint 800 éves autonómiáját utolsó csepp véremig meg fogom védeni. Ez az én zsidó politikai végrendeletem . . .*

A közgyűlés résztvevői felállva

könnyes szemmel percekig éljenezte gerinces elnökét.

A beszámoló végén az elnök le-sújtóan stigmatizálta a Pesti Izr. Hitközségnek a VI. községkerületi választáson, *nem első ízben* alkalmazott taktikáját a Budai Hitközséggel szemben, *amely a jogtiprás minden kritériumát kimeríti.*

A VI. községkerület vezetősége ugyanis a hozzátartozó valamenyny hitközségnek delegáló listáját érintetlenül hagyta, csupán a Budai Hitközség névsorából *önkéntesen* és a budaiak tiltakozása ellenére, *10 nevet törölt és azok helyébe a pesti érdekek szolgálatában állók nevét írta be.*

A közgyűlés konsternálva hallgatta az elnöki jelentésnek ezt a

Diósi Jenő

részt és súlyos kifakadások hangzottak el a *Pesti Izr. Hitközség vezetősége ellen*, amely önös érdekből *szisztematikusan* felkavarja a békés budai zsidóság nyugalmát.

Ezután az előljárók tették meg jelentésüket, amelyeket a közgyűlés egyhangúan nagy tetszéssel tudomásul vett.

Különös figyelmet és méltatást érdemel *Auer Róbert* pénzügyi előljáró jelentése, amely a nehéz gazdasági viszonyok dacára olyan impozáns teljesítményről és kedvező eredményről számolt be, hogy az még az ellenzéket is fascinálta.

A közgyűlés legemelkedettebb momentuma volt, midőn megállapítást nyert, hogy a Budai Hitközség *deficitmentesen zárta le számadásait*.

A közgyűlés ezért dr. *Krisztháber* elnöknek és munkatársainak közfelkiáltással a hitközségi tagok elismerését és rendíthetetlen bizalmát fejezte ki és egyben *Diósi Jenő* főjegyzőt hűséges és felbecsülhetetlen értékes szolgálataiért *egyhangúan főtákarri rangra emelte*.

Ezután az elnök az előrehaladott időre való tekintettel a közgyűlés folytatását következő napra halasztotta.

A közgyűlés második napjával, amely az alapszabályok módosításait tárgyalta, sajnos már csak röviden foglalkozhatunk, mert lapunk formái már a gépben várják a késő estig elhúzódó közgyűlés utolsó híreinek beérkezését.

E pillanatban kaptuk munkatársunk telefonjelentését:

Dr. *Csobádi Samu*, hitközségi elnök, egyben a javaslat előadója, kiváló jogászai képességével valóssággal pozdorjává zúzta az ellenzéki felszólalásokat és meggyőző érveinek hatása alatt *a közgyűlés abszolút színtöbbséggel elfogadta a javaslatot*.

Gyászjelentés

Fájdalomtól megtört szívvel közlünk néhány beszédes számadatot a most lefolyt hitközségi választásokról:

68.000 adófizető közül

13.611 választó kapott szavazati jogot!

3.263 jogosult adta le szavazatát!

E szomorú „*egyhangú választásról*” a *Pesti Izr. Hitközség* hivatalos lapja a következőket írja:

„A vasárnapi *választás* impozáns *eredménye* megmutatta, hogy a fővárosi zsidóság rétegében milyen *erős* gyökei vannak a hitközség jelenlegi vezetésének!...”

Egyazon lapszám vezércikében olvashatjuk:

„... A kitérések elérték a *tetőfokot*. . . Az egyik ismert pesti főrabbi már üzenetet is kapott egyik fővárosi plébánostól, hogy *szélesítse ki fogadó óráit*, mert a kitérni szándékozók több ízben panaszt emeltek, hogy hiába mennek a rabbi hivatalba!...”

Bóruch dájan emesz! . .

Zsidó próféták, hol vagytok?

He Mayer. Van-e, aki e nevet nem ismeri? Az isteni *He*, azaz Helene, német-zsidó hölgy, aki két olimpiászon nyerte el az egész németiség dicsőségére a női világ vívóbajnokságot. Hitler uralomra-jutása óta az isteni *He* az Egyesült Államokban élt, jól felfogott érdekekből nyilván.

Ezek az érdekek most, úgy látszik, egyszerre helyet adtak más szempontoknak, mert *He* visszatért atyái városába, Frankfurtba. Hitlerék hívták vissza, azzal a kecsegtető ígérettel, hogy amennyiben indul a német színekben és megint olimpiai bajnokságot nyer, mi sem áll útjában, hogy megkapja a Reichsbürgerschaft-ot, a birodalmi állampolgárságot, ami pedig határozottan csak tisztavérű árjaknak jár.

He otthagyta az Egyesült Államokat, annyira izgatta őt a birodalmi német állampolgárság. Más zsidóknak, főleg, ha németek, egyéb kell: levegő, szabadság, itt-ott, ritkán egy betevő falat, némi nyugalom a szív és az idegek számára és más semmi. *He*-nek birodalmi német állampolgárságra van szüksége.

Verekedj a karddal, te naív zsidólány, mondják neki és ő verekszik. Testvéreit megtizedelik, de azért ő a berlini olimpiászon német színekben fog végkimerülésig küzdeni.

Pardon, hogy el ne felejtsem: mindez azért még nem elég. *He*-nek, akinek neve mellől egy percre sem kívánom elhagyni az „isteni” jelzőt, még valamit alá is kell írnia. Egy szürke, semmitmondó nyilatkozatot csupán. Hogy ő, dacára az ellenkező híreszteléseknek: **árja**. Anyja mindig is az volt, törvényes atyja zsidó ugyan, de az anyja annak idején, enyhén szólva — **félrelépett**. Illetőleg nem is ő lépett félre. Zsidót árjával megcsalni nem félrelépés, hanem érdem a javából.

Igy áll a helyzet, ezt kérik, ennek a nyilatkozatnak aláírását az isteni Hetől és nem kételkedünk benne, hogy a leányka, akinek karakteréről majdan zengeni fognak hárfások és énekesek, minden bizonnyal oda is adja nevét ehhez a játékhoz. Mert ugyan mi az egy zsidólány számára, megtagadni apját és megcáfolni, hazugságnak nyilvánítani vérségi köteleket, ha ennek fejében dicsőséges, nagy nemzet teljesjogú polgárnője lehet, mint a német birodalom? Vajjon akadna-e zsidólány széles e világon, aki könnyű szívvel meg ne cseledné ugyanazt, amit az isteni *He* szó nélkül megcselekszik?

-]—[-

A cionista zsidókra ráfognák, hogy kitalálták ezt a megjelölést: **asszimiláns zsidó**. A nem-cionista zsidó azt állítja, hogy az asszimiláns zsidó pontosan olyan zsidó, mint a többi, azzal a különbséggel, hogy hazáját mindenek felett szereti.

Ez rendben van. Szeresse is a cionista és nemcionista zsidó a földet, amelyen született. A cionisták nem is ezt a tulajdonságot pellengezik ki az asszimilánsokban. Hanem valami egészen mást. A vér és származás megtagadását, az erkölcstelenségnek azt a megmérhetetlen fokát, amiről tanuságot szolgáltatott most egy zsidólány, akit Helene Meyernek hívnak.

A hitlerizmusnak kellett eljönnie, hogy tisztán lássuk, **milyen mélyre süllyedt a zsidóság.** A zsidóság katasztrófájának kellett bekövetkeznie, hogy rájöjjünk: milyen férges és korhadt Izrael teste. Vagy talán nem is a test, hanem egyes ágak, fattyúhajtások, amelyeket jobb volna minél előbb kíméletlenül lenyესni.

Mi kezdetben azt hittük, hogy a hitlerizmus egybeforrasztja a zsidóságot. Még azokat is, akik vérség szerint hozzánk tartoznak ugyan, de hitük más. Tévedtünk. Elkorhadunk mind, zsidók, félzsidók, negyedzsidók, kitért zsidók és csak akkor eszmélünk rá erre a folyamatra, ha ilyen He Meyer-féle esetek túlságosan élesen megmutatják, hogy mi lesz a zsidóság eljövendő sorsa és jövője, ha csak valami csoda nem történik időközben.

-]—[-

Tudniillik nem látjuk azt, hogy az időnkénti magunkraébredés felrázná a zsidóságot. A hitleri Németországot környező és más európai államokban a kitérők száma ugyanolyan mértékben emelkedik, mint régebben, sőt az arányszámok a zsidóságra még kedvezőtlenebbek. Holott a megkeresztelkedők jól tudják, hogy az áttérés csak ideig-óráig segít, vagy talán még addig sem. De ők megfutamodnak, akár csak a süllyedő hajóról vízbe ugró patkány, amely a pusztulásból a pusztulásba menekül.

Mi itt a hiba? A zsidóság régi testének most már gyors tempójú feloszlása-e mindez, vagy pedig átmeneti pánik, amelyet hivatott vezérek megállíthatnának?

Nem könnyű e kérdésre felelni. Hivatott vezérek, fájdalom, hiányzanak és így kénytelenek vagyunk feltenni, hogy amennyiben volnának igazi vezéreink, a katasztrófa nem öltene ilyen arányokat.

És itt érkezünk el a kérdés lényegéhez. Mikor az egész világon a nagy, vagy legalább is „erős” egyéniségek kormányozzák a népeket, a zsidóság nem tud önmagából kitermelni egyetlen férfit, aki alkalmas volna, hogy egy táborba tömörítsen bennünket és felrázza a nemzsidó világ lelkiismeretét.

Mert vajon volt-e történelemben időpont, amely alkalmasabb indokoltabb és parancsolóbb volna a világ zsidósága lelki egységének megteremtésére, mint a mai? Fenyegette-e valaha a zsidóságot olyan mélyreható pusztulás, mint napjainkban? Elképzelhető-e helyzet, maradandóbb volna a világ zsidósága lelki egységének megteremtésére, mint a mai? Fenyegette-e valaha a zsidóságot olyan mélyreható pusztulás, mint napjainkban? Elképzelhető-e helyzet, amely maradandóbban egybeforraszthatná a világ mindenfajta, bármilyen világnézetű zsidóságát, mint a mai?

A felelet nem is lehet vitás. Most éljük a zsidó történelem legválságosabb percét. Külső ellenség és belső összeomlás egyforma erővel fenyeget. És nincs, nem akad **egyetlen** férfi a zsidó népben, aki prófétai szóval, prófétai erővel rámutatna arra, hogy mi történik velünk.

-]—[-

Bizonyos, hogy egy nép csak akkor pusztul el, **ha maga is akarja.** És mi akarjuk! A zsidóság jelentős része maga kívánja az asszimilációt, a környező népekben való teljes feloldódást, mint a zsidókérdés megoldását. Hiába Herzl és követői, hiába a cionizmus gyönyörű eszményeivel és még gyönyörűbb valóságával, vannak zsidó

rétegek Európában és másutt, amelyek pillanatnyi biztonságban vélik magukat és kis egzisztenciális érdekekből még az egyetemes zsidóság sorsának veszélyeztetése árán sem akarnak mindezekről tudomást venni. Az egyéni életről természetesen nem mondanak le, ezt a modern kapitalizmus minden finom raffinement-jával fűszerezik. De a zsidó életről, a zsidó nép életéről könnyen és boldogan, lelkiismeretfurdalás nélkül lemondanak.

Ha valaha volt értelme, jelentősége a próféták mesteriségének, úgy napjainkban. Mindenütt, minden nemzet keretében megjelennek a prédikátorok. Hol államférfiui, Führeri vértetében, hol vallási eszközökkel kovácsolják egységbe a nemzetet. A háború utáni országok szomjasan isszák magukba szavaikat, még ha nincs is mindenkor belső igazságuk a prédikátorok ígéjének.

Csak a zsidó világban honol csönd és nyugalom. Csak nálunk van minden rendben! Csak mi nem gondolunk önmagunk és fiaink jövőjére. Csak mi nézzük ölbetett kézzel, hogyan korhad, pusztul az ősi fa. Nekünk nem kellenek próféták, váteszek, vezérek! Hiszen minden zsidó a maga tulajdon prófétája, vátesze, vezére. Nekünk nem kellenek okos emberek, mi, zsidók, egyenként, külön-külön amúgyis okos emberek vagyunk...

Még az utolsó harminc évben is volt egy Herzl, egy Nordau, egy Zangwill, egy Hirsch báró, egy, sőt több Rotschild. Ki úgy, ki amúgy akarta a zsidóságot megmenteni. Ma?

Senki, senki. A cionista vezérek — fájdalom — jobbára gyenge epigonok. Weizmann ugyan kitűnő ember. De szava nem hallatszik messze. A magyar zsidók például kinevetik. Indokolatlanul ugyan, de mégsem veszik komolyan.

Vagy: itt járt Pesten a berlini Prinz rabbi. Szónok, férfi, zsidó, gondolkodó, gerinces ember a javából. Pesten megtámadták, kis, gyáva zsidó hetilapszerkesztők pecsenyét sütöttek belőle.

Embereket, férfiakat akarunk, akik magukkal ragadják a tömegeket! Férfiakat, kik legázolnak minden rosszakarató ellenvetést, zsidó önérzethiányt. Akik lelket öntenek milliókba és akiknek nevét ajkán viseli minden zsidó ebben a tragikus korban, amelyben ahogy a költő mondja: „egy nemzet süllyed el.”

פסח של Husvéti árut

az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amúgy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut

tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-46.

A szerkesztő üzen:

Berkovits Zoltán, Genéve. Eckhardt Tibor elleni cikke nagy feltűnést keltett és általános helyeslést váltott ki. Csak egy pesti felekezeti lap sötétmultú szerkesztője, a zsidó közélet alávaló vámszedője, közismert szélhámos, álkormányfőtanácsos visszavető plagizátor kifogásolta bátor cikkét és Önt a **magyar zsidóság** nevében a zsidóság kéretlen és megbízás nélküli védőjének nevezte. Természetesen az örök titok marad, hogy ki hatalmazta fel erre ezt a kreaturát. Az Ön támadása teljesen alapos. Ezt igazolja az Egyenlőség e heti száma is, amely Eckhardt Tibornak egy újabb antiszemita kirohanását leplezi le. Elégtételt

— sajnos — nem vehetünk, mert a „főszerkesztő úr” elégtételadásra tökéletesen alkalmatlan.

Schreiber Mór, T. Lomnica. A fogadást Ön nyerte meg. A „**Dr. Oetker-sütőport**”, amelyet vámmegtakarítás céljából egyes országok határain belül gyártanak, egyik németbirodalmi vegyészeti gyár koncernjébe tartozik. Ne tévessze meg Önt az a körülmény, hogy e gyártmány hirdetéseit zsidó lapok közlik.

Braun Gyula

משך mészárszéke

Andrássy - ut 58.

(Csengery utca sarok)

*Allandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron*

**Figyelmes és előzékeny
kiszolgálás!**

Szerencséje lesz

**ha nálunk egyszer
egy sorsjegyet vesz**

B. B. B.

BENKŐ BANK BUDAPEST

Andrássy ut 56

SIRKÖVEK

PFEIFER ÉS HESZKY

Kőfaragómesterek sírkőraktára

**Városlízi üzlet: Budapest, VII.,
Károly-krt. 3c. Dob-u. sarok**

Telefon: 34—9—95.

Budapest, X. Újtemetőnél

Telefon: 48—6—47.

Haller István szenzációs nyilatkozata a numerus claususról

Hosszú utánjárás után sikerült kihallgatást kapnom *Haller* Istvántól, a numerus clausus szülőatyjától, akinek kultuszminisztersége alatt a magyar képviselőház a zárt szám törvényét meghozta.

Elmentem *Haller* István kegyelmes úrhoz, hogy megkérdezzem: *a két évtized történelmi távlatából milyennek látja a numerus clausus szomorú intézményét.* Elmentem, hogy megkérdezzem: *ha ma kellene megcsinálni a numerus clausust, megcsinálná-e egyáltalán és ha igen, akkor hogyan?*

Feleljen *Haller* István arra, így képzelte el azt, amit megteremtett?

— Elsősorban ki kell jelentenem, — kezdte *Haller* István, — *hogy nem én vagyok a numerus clausus atyja! A numerus clausus ötlete nem az én agyamban született meg! Én csak végrehajtó voltam, közeg!*

— 1919-ben, a harcterekről visszaözlött a tanulmányaikat megszakítani kényszerült egyetemi hallgatók, úgy érezték, hogy a sors nagyon csúnya komédiát űzött velük. Amíg ők a frontokon harcoltak, addig azok, akik velük egyidősek, de itthonmaradtak, elvégeztek egyetemi tanulmányaikat és már diplomával rendelkeznek, megalapítják egzisztenciájukat... Napról-napra súlyos és véres verekedések voltak az egyetemeken. Az egyetemi tanárság tehetetlenül állt az események előtt. Már a rendőrség segítségét akarták igénybe venni, de ettől mégis visszarettek, mert nem akarták az egyetemek autonómiáját megsérteni. Napról-napra deputációk mentek *Huszár* Károly akkori kultuszminiszterhez, aki kijelentette, hogy addig nem engedi az egyetemeket megnyitni, amíg ez a kérdés elintézve nincs...

— Rövidesen én lettem a kultuszminiszter. Első ténykedésem az volt, hogy ennek az ifjúságnak külön tanfolyamokat állítottam, amelyeken egy hónap alatt egy évet végezhetek! Ezzel akartam megoldani a helyzetet és rendet teremteni. De hiába volt minden fáradozásom. Az ifjúság, amely tehetetlen dühét a zsidókon töltötte ki, azt követelte tőlem, hogy tíz évre zárjam ki a zsidó hallgatókat az egyetemről! Én ebbe nem voltam hajlandó belemenni!

Eddig fel alá sétált, most leül az íróasztalához.

— Napról-napra ostromoltak a képviselők a parlamentben! Követelték, hogy ha nem akarom a zsidókat egy tollvonással kizárni az egyetemekről tíz évre, akkor hozzam be a numerus clausust! Numerus clausus! Itt vetődött fel az idea, felkapta a Ház és visszahangzott tőle az ország... Ekkor *Fényes* László plakátokat ragasztatott ki, amelyen szó szerint a következőket írta hozzám:

„És itt a zsidókérdés. Talán méltóztatnak tudni, hogy nyolc esztendeje kiabálok a zsidókérdés veszedelméről és megoldásának sürgősségéről. Eddig túrték, hogy a főiskolák hallgatóságának 76 százaléka zsidó legyen, hiszen nem kormányzásra, de iktatói hivatal vezetésére alkalmatlanok az olyan emberek, akik ezt a kérdést programokkal látják elintézhetőnek. Tessék az arányosítást megcsinálni!”

— A parlamentben *Schandl* Károly helyeslő viharok közepett ezt mondotta:

„A keresztény kurzus meglehetősen válságra jutott az egyetemi kérdésnél. Ugy látszik az ifjúság körében az a nézet van elterjedve, hogy a kultuszminiszter nem akar, vagy nincs bátorsága közbelépni a zsidókérdésben!”

— Én akkor azt válaszoltam, hogy nem vagyok hajlandó önhatmúlág, egy miniszteri rendelettel behozni a numerus clausust! Ezt a nagyon is fontos kérdést az országgyűlésnek kell letárgyalnia!

— Közben az ifjúság tovább zavargott... Folyt a vér!...

— Az egyetemek tanárai karai egymásután hozták határozataikat, a bölcsészeti kar kidobta a szót: *ötszázalékos arány*... Minden oldalról ráknéhezedett a nyomás! A parlament, az ifjúsági gyűlések, az egyetemek tanári karai, a sajtó, plakátok, mindaz, amit közhangulatnak neveznek, ami előtt nem lehet kitérni... Végül bejelentettem, hogy elkészítettem a numerus clausus törvénytervezetét. A javaslatom lényege az volt:

1. Az egyetemre felveendő hallgatóság számát az egyetemi karok felterjesztése alapján a miniszter állapítja meg.

2. Ez az intézkedés nem vonatkozik azokra, akik már be vannak írva.

3. A felvétel tárgyában a tanári kar határoz, minden megszorítás nélkül.

— Világosan látható tehát és történelmi igazság, hogy két dolog nem volt ebben a javaslatomban: *az igazolás és a felekezeti kérdés!*

— A parlamenti bizottság 1920 augusztus 9-én letárgyalta ezt a kérdést.

— *Klebensberg* Kunó gróf elnökölt, *Vass* József volt az előadó.

— A bizottság a javaslaton lényeges változtatásokat eszközölt.

— Az első paragrafusba beszúrta a következőt:

„Csak olyan egyének iratkozhatnak be, akik nemzethűség szempontjából és erkölcsi tekintetben feltétlenül megbízhatók.”

— Ez hozta maga után az igazoltatásokat!...

— A harmadik paragrafust következőképpen módosították:

„Az engedély megadásánál a nemzethűség és erkölcsi megbízhatóság követelményei mellett egyfelől, a kérők szellemi képességeire, másfelől arra is figyelemmel kell lenni, hogy az ország területén lakó egyes *népfaajokhoz* és nemzetiségekhez tartozó ifjak arányszáma a hallgatóság között elérje az illető népfaj vagy nemzetiség országos arányszámát, de legalább kitegye annak kilenctized részét.”

Rácsap az asztalra.

— Ez a kitétel volt az, amely az arányszám megállapítására vezetett!

— Felfogásom az, — mondtam —, hogy nem tartom szükségesnek azt, hogy a tanári kar keze megkötessék! Ha a nemzetgyűlés úgy véli, hogy a felelősség vállalásában részt akar venni, azzal, hogy meghatározza a válogatásnak ezt a módját is, én magamra nézve ebből konzekvenciákat nem vonok le!

A módosított javaslatot 57-en megszavazták, heten szavaztak ellene. Akarja tudni, ki volt ez a hét ember? Ime:

— *Haller* István miniszter, *Orbók* Attila, *Pető* Sándor, *Rubinek*

Gyula, Bródy Ernő, Kovács István és Meskó Zoltán, a magyar horogkeresztesek mai vezére...

— Ez a történelmi igazság! — mondja, szinte kiabálva, áttüzesedvén az egyre gyorsabb tempójú beszédben.

— Kegyelmes uram, megcsinálná ma a numerus clausust?

— Nem!

— Kegyelmes uram, —teszem fel a kérdést — jelen körülmények között, ha ma önnek meg kellene csinálnia a numerus clausust, milyen formában javasolná?

— Erre csak azt válaszolhatom, hogy *szükségesnek tartom a numerus clausus revízióját, mert ebben a formájában egyáltalán nem tartom jónak, helyesnek!* Ha ma aktív miniszter lennék, akkor visszahoznám eredeti javaslatomat, *amelyben nincs felekezeti kérdés!* Azt hiszem a jelen körülmények között, *amikor a magyar képviselőház összetétele nagyon hasonlít az 1919. évi Ház összetételéhez,* nem lehetne humánusabban a numerus clausus revízióját tető alá hozni...

SZOMBATI SÁNDOR.

A budapesti aut. orthodox izr. hitközség a március 15-iki nemzeti ünnep alkalmából Kazinczy-utcai főtemplomában ünnepélyes istentiszteletet tartott, amelyen a hitközség elöljárósága és képviselőtestülete óbudai Freudiger Ábrahám m. kir. kormányfőtanácsos, hitközségi elnök vezetésével, valamint a hitközségi

intézmények képviselői és számos hívő vett részt.

Preisz főkantor által énekkarral előadott alkalmi zsoltárok elhangzása után Steif Jonáthán rabbi a nyitott frigyláda előtt a hazáért és nemzetünk boldogulásáért megható imát mondott.

Az istentisztelet a Hymnus akkordjával fejeződött be.

RITUÁLIS HÁZTARTÁSOKBAN

*A húsvéti nagytakarításnál
és a húsvéti ünnepek alatt,
nélkülözhetetlen*

A KOSER ÉS SEL-PESZACH

VIM

mindent tisztít!

**KAPHATÓ: MINDEN FÜSZER ÉS FESTÉKÜZLETBEN
GYÁRTJA: A PESTI ORTH. RABBISÁG FELÜGYELETE ALATT,**

HUTTER ÉS LEVER RT. BUDAPEST

Visszaemlékezés Eötvös Károlyra

Eötvös Károly halálának ezekben a napokban van a huszadik évfordulója. A magyar zsidóság kegyelettel és hálával emlékezik vissza a nagy magyar ügyvédre, a felejtethetetlen humanistára, aki magasrendű emberi és jogászai tulajdonságaival jelentős szerepet játszott a sötétség árnyainak elűzésében, Tiszaeszlár háttérének megvilágításában. Eötvös Károly, a magyar függetlenségi politika egyik irányítója volt, ugyanakkor liberális lélek, mint ahogy ezt az igazi magyar hagyományok követelték. Abban az időben még egyet jelentett: küzdeni a magyar nemzeti eszményekért és az európai értelmű szabadság-gondolatokért.

Talán utolsó ismerője Eötvös Károlynak dr. *Fromm* Lajos, a hetvenesztendős budapesti ügyvéd, aki hosszú éveken át a „vajda” irodavezetője volt, amellettt évtizedeken keresztül bizalmas barátja. Dr. *Fromm* Lajos közeli rokona különben Eötvös Károlynak, akinek felesége, *Fromm* Etelka, nagynénje az idős ügyvédnek.

Helyesnek találtuk, hogy az évforduló alkalmából felkeressük dr. *Fromm* Lajost és a vele folytatott beszélgetés kapcsán igyekezzünk rekonstruálni a nagy magyar politikusnak a mai generáció előtt kissé már halványodó portréját.

— Boldogult Eötvös Károly — mondja *Fromm* Lajos dr. — erős, vállas, zömök férfi volt, egészen gyermekes bájjal és kedveséggel minden megnyilvánulásában. Emberi kiválósága azonban mégis talán szellemi téren mutatkozott meg legjellegzetesebben. Félelmetesen okos ember volt. Hozzá hasonló eszes férfit sem azelőtt, sem azóta nem láttam. Bámulatos memóriával rendelkezett, de ellentétben az emlékezőtehetség más virtuózaival, szelleme folyton újat teremtett. Társaságban ő vitte a szót. Csodálatos szónok volt. Egyszer egyik félórás beszéde annyira magával ragadta a magyar parlamentet, hogy a képviselők felálltak és példa nélkül való lelkesedésükben, ott, az ülésteremben elénekelték a Himnuszt. Beszédeire nem készült, ilyen kéziratot nem láttam nála soha. Egészen véve bámulatos, ritka szellemi képességekkel rendelkezett, ami annál szokatlanabb, mert hiszen egyetlen őse sem játszott szellemi, vagy politikai téren szerepet. Eötvös Károly olyan volt, mint az üstökös, amely rövid időre felbukkan, hogy azután végleg eltűnjön. Ha nem ellenzéki, függetlenségi politikus, kétségkívül az ország egyik legelső hivatali állásban lévő államférfia, valószínűleg miniszterelnöke. Neki azonban soha eszébe nem jutott, hogy Kossuth-párti meggyőződését hivatalért, kitüntetésért felcserélje.

— Beszélt-e Eötvös Károly gyakran Tiszaeszlárról?

— Nagyon ritkán. Tudta ugyan, hogy korszakalkotó teljesítmény volt a tiszaeszlári metsző védelme és tisztában volt azzal is, hogy a magyar liberalizmus fénykora szoros kapcsolatban van a vérévad legendájának megsemmisítésével. De Eötvös Károly sokkal szerényebb ember volt, semhogy erről, ilyen formában megemlékezett volna. Inkább külsőségek jutottak időnként eszébe. Például valósággal boldog volt, mikor rámutathatott arra, hogy hétórás védői beszédének negyedik órájában a plaidoyer első részét már egész terjedelmében közölték a berlini lapok. Amiből az is kitűnik, hogy a hírszolgálat már akkortájt is egészen fejlett volt. Arról is szólt

Eötvös Károly, hogy a honoráriummal nem volt túlságosan megelégedve. Ez különben cáfolata annak a vádnak, amely időnként megjelenik az antiszemita röpiratokban, hogy ugyanis Eötvös Károlyt a világ zsidósága milliókkal füzte meg a védelemért, amelyet az antszemiták szerint minden tehetsége latbavetésével ugyan, de meggyőződése ellenére vállalt.

— Gondolja-e doktor úr, hogy Eötvös Károly ellátta volna a védelmet, ha úgy látja, vagy érzi, hogy a tiszzaeszlári metsző nem ártatlan, illetőleg a vádnak alapja van?

— Eötvös Károly a meggyőződés, a becsület klasszikus alakja volt. Soha a védelmet nem vállalja, ha nincs teljes mértékben meggyőződve a vád tarthatatlanságáról. Mielőtt odaállott volna a zsidók mellé — ezt maga mesélte nekem —, tanácskozott Scheithauer, akkori híres budapesti kórboncnok professzorral, hogy az utóbb meghalt hulla tényleg azonos lehet-e Solymosi Eszter holttestével. Mint kiderült ugyanis, a tiszzaeszlári fiatal parasztlány, akinek vérért vetették állítólag a zsidók, vízbefúlt: erről akart Eötvös Károly korának legkitünőbb magyar orvosszakértőjének bevonásával a lehetőség szerint bizonyóságot szerezni. Ugyancsak hosszasan tanulmányozta a református teológiai akadémia nagynevű hebrológusának, Ballagi Mórnak, Ballgi Aladár apjának segítségével a Talmudot: vajjon van-e valahol bármilyen utalás a husvét előtti rituális vérvételre, mint ahogy ezt az ügyészség állította. Eötvös Károly heteken és hónapokon át foglalkozott az ügygel, mielőtt elvállalta a védelmet. Elhíheti nekem, hogy ez nem történt volna meg, ha bármilyen csekély oka van feltételezni, hogy olyan ügyről van szó, amelynek eltusolása a zsidóságnak érdeke.

— Filoszemita volt-e Eötvös Károly?

— A Tiszzaeszlárt követő években és évtizedekben minden képzett és felvilágosodott ember szégyelte volna Magyarországon, ha antiszemita. Magyarországon a felvilágosodottság, a felekezeti egyenlőség virágkorát élte. Ettől függetlenül Eötvös Károly humanista lelkiületétől minden időben távol állott volna a felekezeti türelmetlenség. Nem volt fioszemita, mert ennek semmi szükségét nem látta. A zsidót olyan embernek tekintette, mint a nemzsidót. Ügyvédi irodájában, amelyhez hasonló azóta sem volt Budapesten, keresztyények és zsidók egyformán dolgoztak. Az én időmben tizenhárom-tizen-négy ügyvédjelöltje, vagy ügyvédsegédje volt Eötvös Károlynak és előfordult, hogy éjszakáig tartott a munka. Nála volt ügyvédjelölt Perl Soma, Vámbéry Rusztem, Németh Béla, valamennyien zsidók, vagy zsidószármazásúak. És nála kezdték pályájukat sokan a jog későbbi híres magyar kiválóságai, egyetemi professzorai, vagy kúriai bírái közül. Eötvös tehát magánéletében, jogi prakszisában egyforma mértékkel közeledett nemzsidóhoz, zsidóhoz és mi, akik irodájában nőttünk fel, megőriztük szívünkben az ő nemes emberi beállítását.

— A zsidóság a doktor úr emlékezete szerint a későbbiek folyamán ragaszkodott-e Eötvös Károlyhoz? Voltak-e sokan zsidók az ügyfelek között?

— Csak a szokott arányban. A zsidóság mindig szeretettel és hálával emlékezett meg Eötvös Károlyról, de nem adta különösen kihangsúlyozott tanujelét annak, hogy Eötvösben „védőszentet” lát. És én ezt helyesnek tartom így. A zsidóságnak oka volt Eötvös-

höz ragaszkodni, aki hasonlíthatatlan bátorsággal, jogi tekintélyével és emberi kvalitásaival odaállott az üldözöttek mellé. Eötvös — ne felejtjük el — *igaz* ügynek volt szószólója és minden szokatlanul nagyvonalú hála a zsidóság részéről ennek az igaz ügynek ártott volna. Ugy tudom, hogy a világ zsidósága a pert követő hónapokban ajándékokat küldött Eötvösnek. Ez azonban nem csengő aranyból, hanem egy egyszerű albumból állott, amelyben felsorakoztak az akkori zsidóság nagyjainak arcképei. A mintegy nyolcvanezer forintot kitevő honoráriumot pedig tudomásom szerint a pest zsidóság adta össze. Meg kell jegyezmem, hogy akkori fogalmak szerint ilyen nagyszabású bűnügyi védelemmel kapcsolatban ez az összeg egyáltalában nem volt sok. Évekkel később, mikor Eötvös a temesvári lottó vezetőtitkárviselőit védte, akik meghamisították a sorshúzás eredményét, az iroda lényegesen többet kapott a „vajda” munkájáért.

— Milyen volt Eötvös barátaival, híveivel szemben?

— Szerény, kedves, de minden szavában érezni lehetett az általa persze nem tendenciózusnak elgondolt szellemi felsőbbbséget. Renge-teget tanult és olvasott, — de bizonyos fokig *szégyelte* ezt. Szívesen vette, ha feltették róla, hogy erre, vagy arra a tudományos igazságra például maga jött rá. Kicsit hiú volt Eötvös ilyen értelemben, de igazán minden szándék nélkül. Idegen emberekkel nem szívesen érintkezett. Ügyvédi irodájának személynéze gyakran napokig fáradozott, hogy egyik, vagy másik ügyfelét fogadja. Az öregúr szívesen visszavonult szobájába és akták tanulmányozása helyett regényeket írt. Szépirodalmi vénáját igen magasra értékelte és büszke volt rá, hogy író. Amellett gyakorlati értelemben is éleseszű, ha kellett, furfangos ember volt. A tisztaeszlári perrel egyidőben Nyiregyházán tüntetést akartak rendezni ellene. Eötvös tudta, hogy a tüntetéshez elsősorban csavargók és munkanélküliek kellenek. Erre a következőket találta ki: mikor hazament a törvényszékről, vagy elindult hazulról, az utcán ácsorgó legények közül hármát-négyet mindig felbérelt. Egyik vitte a kalapját, a másik a kabátját, a harmadik a botját, negyedik a pipáját. Eötvös forintokkal jutalmazta ezeket a szolgálatokat. Olyan népszerű lett, hogy nem akadt nyiregyházi csavargó, akit fel lehetett volna bérelni az Eötvös elleni tüntetésre.

Ime pár vonással, egy mosolygó, gerinces, liberális magyar úr arcképe. Kiveszőben levő fajta, legalább is azt állítják ma sokan, hogy ez a típus már a múlté. Nem ártott tehát, ha megmutattuk, hogy milyen is volt. Bár a magunk részéről azt hisszük, hogy a mai magyar életben is találunk Eötvös Károlyhoz hasonlókat, ha nem is mindig a — fórumon.

Berend Pál.

A sírok ápolása

úgy a régi kerepesi-úti, mint az új központi izraelita temetőben **április hó közepén** veszi kezdetét. Befizetések a **Pesti Chevra Kadisa** székházában, **Erzsébet-körút 26. már most** eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is beküldhetők.

Különös, különös széder éjszaka.

Irta: Kiss Arnold.

Brezina, csöndes, szlovák városkájában Reb Lózer Bisztric a széderasztalnál ült feleségével, Krándl asszonnyal. Gyermekeik nem voltak, csak kettecskén dalolták, dúdolgatták az ősi széder dallamokat...

A zólyomi hegyek felől hűvös áprilisi, koratavaszi szél áramlott be az eleinte nyitott ablakon a szerény, szegényes bútortatú szobáskába. Későbbben már becsukták az ablakot, mert az ötvenes évek derekán álló reb Lózer fázósan vont maga köré a fehér kitlit, amelyet a szédereste ünnepi áhitatának fokozására öltött magára s a fakó, aranszegélyű kitlhauben alá is befűjt a gyöngédtelen szél a gyérhajú koponyára, de még a gombócleves jóleső forróságát is jelentékenyen fenyegette a közeli Kiszturca folyócskáról beszűrődő zordon légáramlat.

Vacsora után reb Lózer hagyományos dallammal énekelte el az étkezés utáni imádságát s a hallel zsoltárokba fogott.

Kréndl asszony nagyokat bóbiskolt. Fáradt is volt nagyon az ünnepi előkészületektől. Mentegetődzött az ura előtt — ő pihenni tér.

Reb Lózer elnézően, szeliden mosolygott:

— Feküdj csak le, Kréndl szívem, a hálószobába majd behallatszik az El-bené éneke s álomba ringat.

S tovább dúdolgatta azután egyedül, egyre álmosabbá váló dünnögéssel a hátralevő széder-melódiákat. A bimhéro nótájánál aztán elakadt a szava. Az álomosságtól leragadtak szemhéjjai, feje az asztalra hanyatlott, csöndesen horkolt Reb Lózer a fehér kitlben és a fakó aranszegélyű főveggel a feje búbján.

Aludt, szendergett békésen Reb Lózer, a chád-gádjó báránkjája hiába csöngette körülötte pántlikás csöngettyűjét, a brezinai éjszakában hiába verte egymás után a múltó órákat a sztrecsnói hegyen emelkedő öreg toronyláb — Reb Lózer szemei mákonnyal voltak bekenve, a feje, az aranyosszélű sipkája a göde fölé borult, csak néha néha motyogott Reb Lózer az álmában egy-egy dallamszerű „él-bené” melódia töredéket s egy-egy gyöngéd rikkantást, alkalmasint valami szerelmi vallomást az egyetlen tehenéhez, a Rusnya tehénkéhez, amely istállójában álmodta ilyenkor az igaz tehenek békességes álmát.

Meddig alhatott Reb Lózer? Órák és percek szerint, nem igen lehet megjelölni — de annyi bizonyos, hogy kora virradat lehetett már, a besztercei cserények kanásza már elfűjta csalogató, hívó malacindulóját a szürkületel vívódó brezinai éjszaka csöndjében s a Stubnyicskó kristályforrását rejtegető Klepács-magaslat fölött, az utolsó hajnali csillag is álmosan hunyorgatta már szikraszemeit s a hajnal bíbor vánkossai közé készülődött pihenőre hanyatlani, amikor Reb Lózer hirtelen fölriadt az álmából...

Kolomp-csöngést hallott, a csordás ostorpattintásait hallotta, amint a reggel csöndjét áthasította éles süvöltéssel. Kinézett a szoba ablakán s rémülten látta, hogy a tehéncsorda már jó messzire baktat lomha karavánban s városvégi legelő felé a varini határ irányába, csak a csorda fölvert pora kavargod odakünn a néma utcácskákon...

S ő elaludta az időt, elmulasztotta a csordás hívását, a Rusnya tehénkéjét nem hajtotta ki.

Fölugrott Reb Lózer Bisztric, a fehér széderesti halottas köntösében, az aranysegélyű fehér kitlhaubnijával és rohant ki az istállóba. Az udvarban heverő pálcikát ragadott kezébe, megbükte azzal a békésen szendergő Rusnya tehenet, kikergette az utcára s kezdte hajtani a távolban poroszkáló csorda felé „hú Rusnya! hú tehénkő! el kell érniünk, utól kell érniünk a társaidat.”

Szaladt, szaladt, némi ellenkezéssel a Rusnya téhen, szaladt utána harsány kiáltásokkal, a pálcát suhogtatva Reb Lózer Bisztric... fehér köntöse csak úgy lebegett utána a tavaszébredő hűvös szélben, fehér sipkája a tarkóján félrecsúszott.

Lélekzetvesztve futott Reb Lózer, előtte gyorsuló ütemben a Rusnya tehénke.

Időnként szemrehányó szavakat dünnyögött Reb Lózer a futó tehénkéjének.

— Lehetnél volna annyi kímélettel gazdád iránt, hogy ma, kivételesen, széder éjszakáján nem várod be, amíg én vezetlek ki téged a csordához! Hiszen te nem vagy Izrael népe, amelyet erős kézzel és kinyújtott karral vezetett ki a seregek Ura, Egyiptom rabságának istállójából. Bimhéro! bimhéro! gyorsan, gyorsan Rusnyicskám, kis tehenem!...

A Kolecsko dombhajlatán fekvő zsidótemető mellett utolérte Reb Lózer és tehene a csordát.

Társai a Rusnya tehenet barátságos mú-úzásokkal fogadták be körükbe. Rusnya téhen odafurakodott rendes társa mellé. Zaturanszki, a szlovák egyházpresbiter Hanka nevű tehene mellé. A két téhen kedveskedve végig nyalta egymás pofáját, ezzel is szép példát nyújtva a Brezinán uralkodó felekezeti türelmességnek.

Janó, a tömpeorrú csordás nagyott csördített a karikásostorával, kiköpte a bagót fogai közül, hetykén odavetve a szót Reb Lózernek:

— Maceszt zabált talán a Rusnya, hogy így elkészt? Inkább engem kínált volna meg Lózer gazda borral, amit ma este a zsidók isznak, minthogy a Rusnyát itatta le sárga földig...

Azután tovább porzott a tehéncsorda a hajnali szürkületben. Reb Lózer pedig hazafelé tartott.

— Jó lesz sietni — gondolta magában — a Klepács fenyvesében már halkan szólni kezd a pinty, hajnalodik, vagy egy óra múlva már sachrisz istentiszteletre készülődnek. Jó messzire került el Brezina falujától.

Halkan füttyörészett. Még mindig a szédermelódiák zsongtak a lelkében. Valami koránébredő cinege vele együtt füttyöngte a chád-gádjó nótáját s a párás ködbe didergő boróka-bokrok ágai sejtelmes zizegessel, csöndes kórusban kísérték nótáját.

Nemsokára a temető-úton Brezina falujának határába érkezett. A temető közelében levő Ripper kocsmájában már ébredt az élet, halovány mécsvilág derengett ki a lassan pitymalódó szürkületbe, a söntésből egy cselédlány ábrándos szláv nótája csendült.

A cselédlány — Mlatka névre hallgatott — kifordult az utcassorra, egy szakajtóban kukoricát akart vinni a hátsó udvarban csipogó tyúkoknak, kacsáknak... megpillantotta a temetődombról lefelé lépegető fehér halottasköntösű Reb Lózer Bisztric alakját, ré-

mülten felsikoltott, a szakajtó kukoricát kiejtette remegő kezéből: — Jesszus, Mária! József! egy halott jön a zsidó temetőből!

Fölverte a házat sikoltásaival. Kisereglett az utcára Ripper úr, a kocsmáros, hamarjában egy darab maceszt ragadva jobbába, valószínű védekezés céljából, hálósipkája a lábán volt, papucsa a fején, a kövér Ripperné, aki ijedtében a „Cenerene” könyvecskéből a Putifárné és a József történetét kezdte dadogni, a Ripper-gyerekek, hatan, éktelen visítással és újjongással: — Ma nem kell mosakodni, ma nem kell mosakodni, — a Janó kocsis, aki oldalbacsippte a Milcsinkó mindenes lányát: — úgyis mindegy már, ma mindenkinek meg kell halnia!

A visításaiktól hangos lett az egész utca, jöttek a remegő öreg szlovákok és keresztvető asszonyok, vasvillás legények s mind egyhanguan megállapították, hogy fölébredt a sírjából egy zsidó, jön, lépdel a temető felől halottas ruhájában: — segíts megváltó Urunk, szabadíts meg minket a gonosztól! . . .”

Hrabacsek Gyuró leszalad a zsidó utcába, bekopogtatott a zsidó egyházfinak, Smáje Herzklop ablakán: — Zsidó halott jön a zsidó temetőből, bezörgetett a kis zsinagóga ablakán, ahol már néhány koránkelő öregember mormolgatta a reggeli zsoltosmákat s csakhamar az egész kile künn volt az utcán, ki lapáttal, ki piszkafával, a szemeik elé tenyereikkel ellenzőt csinálnak, úgy kémlelték a Kolecska dombról a lassan pitymalló, homályos szürkületben aláereszkedő kísérteties alakot . . .

Reb Lózer Bisztríc pedig jött, lépdegélt halottas fehér, széderesti köntösében, halkán fütyörészve, boldogan, hogy a Rusnya téhen most már künn legel a harmatos tavaszi sarjun.

A remegő viddujt mondó zsidók csoportjában először reb Szimche Tatsch, a chevra-elnök nyerte vissza a lélekjelenlétét s megállapította, hogy a halott nem lehet más, mint a tavaly elhalt Motche Bondy, a volt chevra-elnök, aki úgylátszik, újra el akarja foglalni a chevra elnöki székét. De abból ugyan nem eszik, tisztességes halott alszik békésen az utolsó ítéletnapig. Reb Tanche, a haragos mészáros azt vélte, hogy a két éve elhunyt Dóved Bród a halott, akinek felesége chalice nélkül ment másodszor férjhez, jön megráncigálni a ledér feleség kontyát . . .

A cháznn egyik ellensége: reb Kurjóz azt mondta, a régi cháznn nem tud nyugodni a sírjában, mióta ez az új, repedtfazék hangú cháznn, Hermann Blechtóbn tépi a kile fülét szörnyűséges hangjával, azt ajánlotta hát, énekelje el Blechtobn cháznn a vesomru-ját, attól menten visszaszökik a halott sírjába.

Rövid, izgatott tanácskozás után a kile elhatározta, hogy a halott elé indulnak és kellő hagyományos módon rá fogják bírni, hogy térjen vissza sírjába.

Blechtóbn, a cháznn, vállalkozott rá, hogy meg fogja győzni arról, hogy Brezinán balbósznak lenni: az utolsó dolog a világon! . . .

Elől vonultak a bócherek, heten számszerint: mindegyik egy-egy széfert, talmudi példányt vitt kezében. A térdeik bizony rogyadoztak az inaikba szállott nagy bátorságtól. Utánuk a chevra előljárói mentek, egy-egy ávdóleval mindegyik kezében. Ilyen ügyekben a chevrát illeti az elsőbbség. Azután jöttek a kile fejei: elől a potrohos rasekól, aki azt mormogta egyre: „cedóke tacil mimóvesz, aber dis dahin ist Noch Zeit für er doke.” Az utócsapat volt az asszonyok és a gyere-

kek. Az asszonyok kimpettáblácskákat vittek, teleírva különböző varázsigékkel, a gyermekek visongtak s a nagy kavarodásban elcsen-
ték az ünnepi kremzelesz-süteményeket s azt majszolták halálos
ijedtséggel. A zsidók mögött és oldalukon a más felekezetű paraszt-
legények haladtak vasvillákkal.

Reb Lózer Bisztric, jött csöndesen a reggel ködében mindegyre
közelebb, közelebb. Az ébredő napsugár még nem tudta lefejteti
magáról felhőköpenyegét, az útszéli fenyvesek dideregve zúgtak, só-
hajtoztak, egy kopár nagy kopár nyárfa tetején.

Amikor a kile deputációja vagy íjlövésnyi közelbe került a „ha-
lotthoz” a bócherek kara halkán rázendített: Geh in dein Ruh erein,
geh in den Ruh erein! különös monoton dallamra. Utána a chevra
és a kile vezetői énekelték babonás mormogással: Geh in dein Ruh,
erein geh, in den Ruh erein! Az asszonyok és a gyerekek is fújni
kezdtek: Geh in den Ruh erein, Geh in den Ruh erein. Még a paraszt-
legények és leányzók is eltanulták: Geh in den Ruh erein, Geh in
den Ruh erein! ...

Most már kivették a halott alakját is. Csakugyan halottas fehér
ruhában volt öltözve, halotti fehér sapka a fején, még a pálcika is a
kezében van, amit a halott mellé tesznek a sírba, hogy föl tudjon
tápászkodni ha majd fölkelhet sírja álmából.

Reb Lózer Bisztric jött, lefelé a dombos úton, a pálcikát, amivel
a Rusnya tehenet hajtotta, vígan suhogtatta kezében. Egyszerre csak
megpillantotta a hajnali félhomályban a sötétlő tömeget.

— Mit akarhatnak ezek?! ... Hova tarthat ez a tömeg? — Cso-
dálkozott magában Reb Lózer.

A koleszkói úthajlatnál összetalálkozott a halottúzó deputáció
Reb Lózer Bisztriccél. Az arcvonásait a szürkületben nem lehetett
kivenni, de Reb Lózer fülét megütötte a kísérteties moraj, a babonás
énekszó: „Geh in dein Ruh, herein.”

— Meg vannak ezek bolondulva? — gondolta magában Reb
Lózer — micsoda processzió ez? Ilyenkor kora tavasszal a kereszte-
nyek még nem járnak búcsúra a tardosini Szent Antalhoz! Aztán
meg nagyon gyanús is volt neki a melódia, valami szomorú szliches
dallam volt ez. A Lebes Mandl kakashangját is felismerte már, úgy
kukurékolt, olyan epedően, mint tavaszi gerjedelmek idején a kakasa
szokott.

Most már össze is találkoztak: Reb Lózer Bisztric és a halott-
úzó deputáció.

Zúgva, tompa morajjal egyre erősebben hangzott a kísértetker-
gető varázsdallam: Geh in dein Ruh erein, Geh in dein Ruh erein! ...

Reb Lózernek tátva maradt a szája az ámulattól, hát ezek tisztá-
rára meg vannak veszve! Most már tudja: ezek a hülyék halottnak
vélik őt, vissza akarják kergetni a temetőbe! ...

Már a chevra elnöke előbbre lépett vacogó fogakkal és didergő,
fázós ovációba fogott:

— Megesküdtünk, kérünk, te gonosz, vagy nyugtalan szellem,
térj vissza sírodba. Bárki is vagy, akár a pokolból, akár a gán-
édenből jöttél: Wir sagen dir die Chavrusse auf! Geh, in dein Ruh
erein! ...

A kile kórusban zengte utána: Geh in dein Ruh erein, Geh in
dein Ruh erein! ... in dein Ruh erein! ...

Reb Lózer mosolyogni próbált, a fejét próbálta csóválni, de a

reggel még sötét volt, nem látta senki mosolygását sem feje csóválását:

— Ne bolondozzatok! — mondta Reb Lózer bosszúsan — hát nem látjátok, hogy Reb Lózer Bisztric vagyok?...

— Gonosz szellem! Gonosz szellem! — sápítoztak most elszörnyedten a deputáció tagjai — így szokták, élő ember nevével lopódzának be élők közé.

Az egyik parasztleány azt az ajánlatot tette, hogy megpiszkálja kissé vasvillával a kísértetet, de lebeszéltek, ne tegye, mert akkor, — ha igazi, még nagyobb marhává változtatja át őt a gonosz szellem.

Helyette a chevra gabe: Ajren Spitz lépett elő, akit a kile legokosabb emberének tartottak, s akivel szemben Reb Lózer Bisztric a legutóbbi chevra választáson kibukott a gabeságból.

— Ne bolondozz gonosz szellem!... vagy nem mondasz igazat, nem a Reb Lózer Bisztric alakjában jársz kísértetni, akkor szégyeld magad: und geh in dein Ruh erein, vagy pedig csakugyan a Reb Lózer Bisztric alakjában jelentél meg, akkor meg én velem szemben már egyszer úgyis kibuktál a választásból, akkor ewade geh in dein Ruh erein!...

Reb Lózer Bisztric végképen elvesztette türelmét. Arjen Spitz úgyis a bögyében feküdt. Nagyot káromkodott, nagyon világosan és érthetően magyarázta, Ajren Spitznek, hogy ő meg, már mint Ajren Spitz, hova menjen; fölemelte a kezét és olyan pofont mért Ajren Spitz arcára, hogy annak szeme menten tüzes karikákat látott a Brezinaí dombok felett.

A deputáció fölocsudott, hiszen ez a pofon valóságos és eleven pofon volt, tagadhatatlan: der müz e Gevüre ünd gesunde Hand hóben! Doss wor e worer, e lebendiger Pács!...

Abban a pillanatban a lubochnai sziklacsoport felett a napsugár is keresztül lökte bíborpiros lilával a hajnali felleget, szikrázott minden a tavaszi napsugárban, a Vág zúgó tükre, a fenyvesek lombja, a serkedező fűszálakon a mezőn ott állt a deputáció előtt Reb Lózer Bisztric a maga életnagyságában.

Jött, rohant ugyanabban a pillanatban Reb Lózer Bisztric felesége is, lélekszakadtan elmondta a szédereste történetét. Elmondta, hogy ő korábban elálmosodott a nehéz bortól, s egész mostanáig aludt, rémülten ébredt, hogy hitvese ágyát üresen találta aztán megnyugodott, hogy az csak nem idegen asszonyszemélyek után kuntorgott, csak a Rusnya tehén után.

Még csak a dájén vonta össze szemöldökét szigorúan. Jantevkor tehenet hajkurászni! Kimondta az ítéletet: egy hónapig nem szabad Reb Lózer Bisztricot a széfer elé felhívni.

**A Budapesti Autonom Orth. Izr. Hit-
község felügyelete alatt termelt**

husvéti orthodox koser palacktej és tejtermékek

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjánál és az orth. izraelita fűszerkereskedőknél

Budapesti Központi Általános Tejcsarnok R.-T.

Az önjelöltek

Chál hamoéd Peszách második napjára tűzte ki a szent hitközség a tisztújító közgyűlést és mondhatom, hogy a kavarodás, mely egy-egy képviselőválasztással egy-egy kerületben már velejár, semmi ahhoz a ribillióhoz képest, mely Hajbakapsz-Halápiban forgatta fel a hittestvéri kedélyeket. Már mint a bekebelezett és adójukkal hátralékban nem maradt hitközségítógok kedélyét. Mert hát Hajbakapsz-Halápiban is úgy volt, hogy csak a „bekebelezett” tagnak volt szava, a többi fizethetett és futhatott minden jog nélkül.

Van-e ezen csodálkozni való? Már min azon, hogy Halápiban nagy kavarodás lett? Bizony nincs. Mert hát mi is egy képviselőválasztás ahhoz képest, hogy Hajbakapsz-Halápiban ki legyen a rasekól, magyarul: a hitközség elnöke?

A purimi sok bor még a fejükben, a purimi kindli még a gyomrukban volt: chál hamoéd második napjától még majd egy egész hónap választotta el a derék hitközséget és máris voltak pártok és ellenpártok, megbántók és megbántottak, sértők és megsértettek, szóval: mindenki a más hájába kapaszkodott, mindenki mindenkivel összeveszett, még ugyanegy pártnak az emberei között is volt szét-húzás és haragszom rád, röviden és velősen: „rigze”. A klasszikus latin ezt úgy fejezte ki: bellum omnium contra omnes.

Abban egységes volt az egész szent hitközség, hogy az eddigi elnököt, Ács urat, akit voltaképen Zimmermannak híttak s akit belügyminiszteri engedély nélkül is Ácsra magyarosítottak a killében . . nos, abban egységes volt mindenki, hogy feltétlenül meg kell buk-tatni Ács urat. Hogy mi a bűne? Nagyon is sok! Mégis, részletezve, mit vétett? Mit tudom én? — felelték. — Kérdezzen meg akárkit, az majd megmondja.

Nos, — másodszor is nos — abban egységes volt az egész szent hitközség, hogy Ács úr alól kihúzza a rasekólságnak nem is gyékényét, de kóveddal telehímzett szőnyegét, ám egyebekben pártokra oszlott. Ki ezt akarta, ki amaszt — a sógorság, komaság a hitközségen sem volt ismeretlen fogalom — és akadt két nyilvános önjelölt is, aki mindegyik sajátmagát akarta elnöknek. (Nuná alelnöknek vagy csak gábbe-nak!)

Az egyik önjelölt reb Lézer Torma volt, a gabellabérlő „kócin” és vaskereskedő. Miért Torma, holott Diamant volt a neve? Mert Torma községből származott . . . és miért kócin? Mert gazdag ember volt, háztulajdonos, takarékpénztári részvényes s a többi. A másik önjelölt reb Pészách Blumberg, a „Dickkopp” volt. És megint mint fent: miért Dickkopf? Mert keresztülvitte azt, amit a fejébe vett. (Feltéve, hogy nem került sok pénzébe.)

Persze görbe szemmel nézett egymásra a két önjelölt s ez, két embert kivéve, senkinek sem fájt a killében. Mit bánjuk, ha meg-eszik egymást? — mondták.

Az a két ember pedig — sejtik már a bonyodalmat, mi? — nem ugyanahhoz az egy nemhez tartozott. Fiatalember volt az egyik, fiatal szép leány a másik; Blumberg Dávid, reb Pészách fia volt az egyik és Diamant Berta, reb Lézer leánya, a másik. Szívelték egy-

mást s így jogos aggodalommal néztek a közel jövő fejleményei elé. Ha reb Lézer Torma győz, szent bizonyos, hogy kidobja Dávidot, ha ez mint leánykérő nyit be a házába; kidobja minden bizonnyal a sádchenét is, ha ez jön a Dávid fiú nevében (volt ellenfelének a fia? soha!) ... ha pedig reb Pészach talál győzni — kitellik attól a Dickkopftól, hogy győzni fog — ugyanez lesz a helyzet, nincs kétség. S ha mindkettő elbukik, abból is fenyegető baj lehet, mert ha már most is úgy beszélnek egymásról, mint Bólok beszélhetett a zsidókról, mi lesz majd később, három vagy négy héttel ezután?

— Meg kell békíteni apáinkat egymással — volt a Berta kisasszony és a Dávid fiú nézete.

No hiszen eltalálták a jámborok! Békét szerezni reb Pészach és reb Lézer között! Mikor alig múlt el nap, hogy csípős borsot ne törtek volna egymás arra alá.

A csípős borsból minta kell? Nem „Minta érték nélkül.” Szólhatnak.

Mondta egy napon reb Pészach a maga körében:

— Kérdezitek tőlem, ec frégtsz mich (ugyan senkisémet kérdezte) miért tolakszik az a Torma úgy előre és mindenáron rasekól akar lenni? Vessetek csak egy pillantást a Gódéba, ez most különben is aktuális, rebojszem. Azt mondja rábbán Gámliél, hogy három dologról való megemlékezés kötelező pészáchkor a zsidókra: pészách mácoh és mórór. Miért említi utolsó helyen a mórort. Mert tudta, hogy odavaló a Torma. (A gyöngébbek kedvéért: mórór annyi mint torma, kis té betűvel írva.)

Mindenki elérte a célzást, mert Hajbakapsz-Halápiban nem igen voltak gyöngék és mindenki jót nevetett reb Lézeren. De mert reb Lézer „is tanult valamit” annak idején, hát nem igen jött zavarba a riposztért.

— Ő beszél rábbán Gámliélről? — mondta. — Er weiss nicht von sein Leben zu sagen, der reb Pészach. Hogy én is a Gódnál maradjak: miért említi rábbán Gámliél első helyen a pészáchot, holott az események időbeli sorrendje szerint a mórort kellett volna említenie elsőnek? Hiszen legelőször volt a mórór, a keserűség, amit őseink Egyiptomban elszenvedtek és csak azután következett a pészach, az áldozati bárány, a kivonulást megelőző éjszakán. Nos, akarjátok tudni a miértet? Mert rábán Gámliél killéjében is volt egy Pészach, aki szemtelenül az előtérbe tolakodott és mindenáron elnök akart lenni.

Ez a sikerült visszavágás is jól talált és mindenki nevetett, csak hogy szét nem ment. Csupán a két szerelmes nem nevetett. A kibékülésből, már úgy látták, semmisem lesz.

— Nem marad más hátra — fejtette ki Dávid úrfi a leány előtt — mint kieszközölni, hogy egyik se lépjen fel jelöltnek. Sem a te apád, sem az enyém, akkor útunk mingyárt sokkal kevésbé göröngyös lesz.

— Hogy akarod ezt megcsinálni, Dávid?

— Nagyon egyszerűen, Berta: egy jelszóval, melyet titokban én dobok be a tömegbe. S én csodát várok attól a jelszótól ... csatakiáltás lesz belőle, majd meglátod.

És már másnap kezdték kiabálni az emberek: — Nekünk nem kell pészach, nekünk nem kell mórór, nekünk mácoh kell. Azt választjuk meg elnöknek, aki ingyen mácohval látja el a községet. Ugyis eleget fog lopni, hát lássa el ingyen mácohval a killét.

Mit mondott erre reb Lézer? — Ingyen mácoh? Egy frászt, én lemondok... és mit mondott erre reb Pészach? — Ingyen mácoh? Egy „bestemm”, én lemondok.

Vagyis egyetlen kifejezést kivéve (és ez az egyetlen szó is szinonima volt), ugyanazt mondta a két ellenfél. S hogy kihúzódtok kebelükből az ellenlábasság mérgezett végű tövise, mingyárt jobb szemmel nézett egymásra a két családfő. Sőt megegyeztek ők ketten csak azért is: a volt elnököt, Ács-Zimmermann pártolják.

Ács-Zimmermann úr pedig diplomata is volt, politikus is. (Melyik hitközségi elnök vajjon nem az, ki nem Bismarck a maga idejében és killéjében?) Élesen látó szeme nyomban meggyőzte őt, milyen előnyös lesz ránézve, ha állandósítja a szövetséget a volt ellenfelek között. Akkor feltétlenül, több mint bizonyos, hogy ő győz, ingyen mácoh nélkül is, legfeljebb ingyen cherajszesszal.

De mi mozdítsa elő ezt az állandósítást? Ezzel is hamar tisztában volt ökelme. A Dávid fiú sughatott neki valamit és Ács-Zimmermann úr azt célirányosnak találta. Ebédre hívta reb Lézert is, reb Pészacht is, hogy legyen „mezümen” s hogy megbeszéljék a hitközségi dolgokat; a harmadik pohár bor után örömének adott kifejezést afellett, hogy vendégül láthatja asztalánál a killének ezt az oszlopos két tagját, majd felvetette előttük a kérdést (de aprrehenzió ne essék mondván): mi köti össze a pészacht a mórorról? Felelet: a mácoh. Mert rejtélyesen mosolygott és azt mondta:

szólana hozzá, reb Pészach, mit szólana hozzá, reb Mórór (Torma úr itt édesden kacagott), ha felhasználná a mácoh ünnepét arra, hogy egymáshoz kötődjenek más téren is?

Reb Pészach hamar kapiskálta, mi lehet az. Ez a más téren való egymáshoz kötődés, amire Ács úr olyan diplomatikusan rámutatott. Mert rejtélyesen mosolygott és azt mondta:

— A mácoh szónak, ha héberül leírjuk, százharmincöt a számértéke. Van-e ötvenszer ennyi a maga mácohjában, reb Lézer?

Most már reb Lézer is megértette a megértendőt.

— Hétezer pengőt gondol, reb Pészach? Igen, annyit adok hozományul a lányommal.

— Akkor itt a kezem, mázl tov, reb Lézer.

— Részemről is mázl tov, reb Pészach.

— És mikor tartjuk meg Isten segítségével az eljegyzést?

— Mikor? Hát mikor? Micsoda kérdés ez? Chál hamoed peszách második napján.

James Macdonald lemondása után, a népszövetség Neil Malcolm tábornokot nevezte ki menekültügyi főbiztossá.

*

Sir John Monahs zsidó tábornoknak, aki a világháborúban az ausztráliai hadtest főparancsnoka volt, dicsőséges érdemeinek elismerésül szobrot állítottak Melbourneban.

*

A bécsi hitközség most állapította meg

dr. Löwenherz, az új „Amtsdirektor” illetményeit.

A Pesti Izr. Hitközség hivatalos lapja ehhez a következő kommentárt fűzi: Mintha Bécsben nem nőne napról-napra a zsidók nyomora. Löwenherz úr havonta 1500 Schilling fizetést kap.

De miért nem csodálkozik az „Egyenlőség” azon, hogy 7 millió pengő adósság alatt görnyedő Pesti Izr. Hitk. „Amtsdirektorának” havi 3000 P jövedelme van?

Ne vess

Irta: Hamvas Sándor.

Durván, parancsolón repült Dávid felé:

— Ne vess!

Dávid, a kis vézna zsidó megremegett.

Minden tagja fájt, a körmei sajogtak, égtek s mintha még mindig érezte volna a perzselt hús szagát. De a vizenyős szeme nem könnyezett... már nem tudott sírni, könnyei elapadtak, mint alföldi patakok nagy szárazság idején... ellenben rémült fények lobogtak benne s az ajkán ott lebegett láthatatlanul a döbbszent kérdés: meddig még, Uram, meddig még?

A vékony fülén vöröslőn tűzött át a lámpa fénye, megvilágította a vékonyka ereket s a hosszú, görbe orra szinte buta merészséggel hajlott a szája fölé, amely időnként megvonaglott.

Hát ne vessen? Azok után, ami történt, még ne vessen? Hiszen jajgatni, ordítani kellene a fájdalomtól?!

—]—[—

A farkasok ellenségesen vették körül a bárányt, amely reszkett, félt nagy riadalmában.

Sötét volt. Fagyott. A hold halványan világított, mintha könnyületből csurgatta volna alá sápadt fényét. A patak szélei is befagytak, a fákon fehéren foszforeszkált a hó...

A bárány roppant félt. Pedig nem értette, hogy mi történt vele, nem értette a farkasokat sem.

S a vezérfarkas megszólalt:

— Miért állsz az utunkba, miért tartóztatasz fel minket?

A bárány ezt sem értette és reszketve felelt:

— Nagyságos farkas urak, tévedtek, hiszen ti álljátok el az én utamat, mint annyi sokan már és oly sokszor? szerte a világon mindenütt. Én nem is mernék veletek szembeállni és nem is érdekem. Én szegény, gyáva bárányocska vagyok, aki félénken, úzóttan járja útját évezredek óta és csak arra ügyel, hogy senkinek se akadékoskodjon.

A farkasok összemorogtak, fogaikat megcsattogtatták, amely úgy hangzott, mint a korbács csattogtatása. Nem tetszett nekik a bárány felelete, azt várták, hogy annyira megijed, hogy bevallja vétkét. Ezért a vezérfarkas ismét rádörgött a bárányra:

— De eleszed előlünk a húst és mi éhesen maradunk!

A bárány a farkasokra emelte bután ártatlan szemét:

— Megint tévedtek, farkas urak, hiszen én nem is élek hússal! Mindig növényevő voltam, most is, ebben a rettenetes télben holmi kis növényt keresgéltem a hó alatt...

Ez megint bosszantotta a farkasokat: hát ez minden vádra tud elfogadható feleletet adni? Akkor miféle okot találjanak, hogy meggyék?

— De a vizünkéből ittál! A patakunk vizéből! Fölzavartad, bepiszkítottad, hogy most mi nem ihatunk!

A bárány meghajolt:

— Igen, farkas urak, ittam a patak vizéből. Mindig is idejártam inni, de ti amott fent, az erdőnél, a patak felső folyásánál isztok a

vízből, tehát ha megzavarom is, magamnak zavarom meg!

A farkasok dühödten csattogtatták össze a fogukat... és a vezérfarkas új haraggal, új gyűlölettel kérdezett a báránynya:

— De te összeadtad magad egyik-másik farkassal!? Megfertőztetted a magad csendességével, ravaszságával a becsületes farkasvért?!

A bárány, ha nem félt volna, felnevet:

— Ugyan, farkas urak, én egy farkassal sem adtam össze magam! Hiszen ez képtelenség, mert ágyasházunkban első éjjel fölfalt volna engem!... Akik pedig velem összeálltak, higyjétek el, már nem voltak farkasok. Ugyanolyan növényevők voltak, mint én. És amennyire én megrontottam az ő vérüket, ugyanoly mértékben rontották meg ők az én véretem! Tehát kérlek benneteket, engedjétek utamra és én ígérem, hogy ezentúl itt sem fogok járni, keresek magamnak új területet, hogy ne legyek a ti utatokban!

A farkasok felhorkantak. Ez már sok volt. Hát útjára engedjék? Ne falják föl? Milyen sok éhes farkas van még, az mind vár egy kis húsrá, élni akar... Azoknak azt mondják: ártatlan?!

És a farkasok nekiestek a báránynak. Kegyetlenek voltak, kínozták, gyötörték. A bundáját, ami a hideg ellen védte, letépték róla, egyik szemét kiszúrták, egyik-másik lábát összetörték s akkor, hogy még jobban gyötörjék, azt kívánták tőle, hogy kancsalítson.

A bárány nem mert jajgatni, félt, reszketett és fázott, mert gyáva bárány volt és készségesen, kínosan kancsalított. A farkasok pedig röhögtek és újra kínozták.

Aztán, amikor a bárány már alig állt a lábán és lerogyott a hóba, a vezérfarkas ráordított:

— Ne vess! Ne vess velünk, te vacak bárány! Hogy hadd higyje mindenki, hogy nincs semmi bajod!

A bárány először megmakacszkodott. Hát még nevéssen? Ártatlanra mossa ezeket a kegyetlen fenevadakat?

De amint kissé felemelkedett a hóból és szétnézett, meglátta a patakon túl, a messziben a többi, hasonszőrű, idegen bárányokat, akik azt lesték, hogy mit csinálnak vele. Nem látták tisztán, hogy mi történik itt, a patakon innen és csak meresztették a szemüket.

Akkor a bárány szeme felfénylett... Jajgatni nem mert, félt és nem is engedték, befogták a száját... de nevetni?!... És elkezdett nevetni. Nevetett, hogy megreszketett a levegő, a patakon túl az idegen bárányok megborzongtak...

—][—

Dávid, a kis, igénytelen zsidó nevetett. A hangja megtöltötte a levegőt és szétáradt a földön... az emberek megborzongtak, felütötték fejüket... a szívek feléreztek és feltámadt az emberi érzés.

És vihar kerekedett, nagy vihar, megmozdult az emberiség, a kultúra, az intelligencia: de ezt Dávid csak gondolta...

Éjjel volt. Tél volt. Fagyott. Vastag jégpáncél takarta a szíveket és hályog volt a szemeken...

Huszedik század!

Az Új Ut csak az igazat írja!...

A Pesti Chevra Kadisa előjárósága és tisztikara mélységes megilletődéssel jelenti, hogy

Dr. PAUNCZ SÁNDOR UR

a Szeretetház és Szeretetkórház főorvosa,

a szenvedő emberiség javára irányuló munkássága közben, nemes életének 59-ik évében hirtelen elhalálozott.

A megdicsőült férfiú a legnagyobb odaadással, szeretettel és fáradhatatlan buzgalommal munkálkodott és működésével nevét az intézetek történetében megörökítette.

A megboldogultat f. hó 10-én, kedden d. e. fél 12 órakor helyezték a rákoskeresztúri izr. temetőben örök nyugalomra.

Budapest, 1936 március havában.

Legyen áldott emlékezete!

Férfi fehérmű

mérték szerint is

gyári árban

Balázs-nál

BUDAPEST

VII. Kazinczy-utca 28

SEL PESZACH CUKOR

az orthodox hecsherre reflektáló hithű hazai zsidóság részére

EZ ÉVBEN IS

Központi Irodánk irányítása mellett készült. Ezt a felragasztott,

1936. ÉVI DÁTUMMAL

jelzett vignetták tanúsítják.

A cukor gyártása ez évben is a Selypi Cukorgyár Rt.-nél (Budapest, V., Zrínyi-utca 14.) történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási felügyelete alatt.

Központi bizottságunk Rabbikollégiumának vallási döntése szerint: az orthodox hívek csak olyan kereskedőnél szerezhetik be **SEL PESZACH CUKOR** szükségletüket, akik üzletükben kizárólag ezen központi felügyelet alatt készült cukrot árusítanak, nehezebb az esetleges elcserélésből vagy összekeveredésből vallási tilomszegések keletkezheszenek.

Budapest, 1936. évi március havában.

A magyarországi autonom orthodox izraelita hitfelekezet

KÖZPONTI IRODÁJA

(Budapest, VI., Eötvös-u. 19.)

KÓSER SEL PÉSZACH BOR

Grosz J. József budai orthodox főrabbi úr felügyelete alatt kezelt fajborok és tokaji borok a legolcsóbb árban

Fahn Fülöp borkereskedőnél

II., Margit körút 3. Telefon: 534-81.

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 160.— dinár. — Romániában 400 leu.

Szerkesztőség: Budapest, VI., Andrássy-út 84. Telefon: 21-1-64.

Kiadóhivatal: Bukarest, N. Filipescu 57., Bratislava, Venturska 5.

Doprava a rozsirovaine casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolílo csl. min. vnútra pod cisl. 9662 1932 5. dna 15. II. 1932. — A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtó-államtitkárság 1932. szept. 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.

Klein S. nyomda, Budapest, VI., Lovag-u. 14.

Telefon: 10-7-12.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szál-
lódája. Szobák 130 Lei-től.

Ezüst

dísztárgyak,
evőeszközök a legolcsóbb árban

SCHLEIFER

ezüstáruüzem lerakatában

Kazinczy-u. 10. Tel.: 43-5-28.

Használt ezüsttárgyakat és régi ezüst pénzne-
meket a legmagasabb áron veszünk.

Ami a szülőket legjobban érdekli

Leány- és fiuruha

Leány és fiukabát

Litzmann Irma

Budapest, VI, Király-utca 18.

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

כשר *mészárszékében*

A Pesti Izr. Hitközség baromfi vágódája!

VI., Hegedűs Sándor-u. 17.

Hunyadi téri csarnokkal szemben

Pontos kiszolgálás. **Telefon: 29-1-10.**

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár ut 17.

Telefon: 22-8-94

FURNÉROK

keményfa anyvezett lemgzek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-u. 22.

☞ Telefon: 42-6-97 ☞

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

szűcs és szőrmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező-utca 14. szám

TELEFON: 20-4-53

Szőrmék, bundák, boák nagy vá-
lasztékban. Alakítások. javítások
jutányo áron készülnek

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk